

Informacje dla rodziców i innych członków rodzin na temat

szczepień dzieci

KRAJOWA IZBA LEKARSKA

Lekarze epidemiolodzy

Styczeń 2016

Informacje dla rodziców i innych członków rodzin na temat szczepień dzieci

© Krajowa Izba Lekarska - Lekarze epidemiolodzy

5 wydanie, 2011. Aktualizacja w styczniu 2016.

Tłumaczenie-styczeń 2016.

ISBN 978-9979-9485-6-8

Spis treści

● Pytania na temat szczepień	4
Szczepienie - co to takiego?	5
Do czego używa się szczepień?	5
Jakie są zalety szczepień?	5
W jakich przypadkach nie wolno szczepić dzieci?	5
● Przeciwko jakim chorobom szczepi się na Islandii?	6
Błonica (Diphtheria)	6
Tężec (Tetanus)	6
Krzusiec (Pertussis)	6
Choroba Heinego-Medina (Polio)	6
Choroby wywołane przez Haemofilus influenzae typu B (Hib)	6
Dwoinka zapalenia płuc	6
Zakażenie meningokokowe typu C	7
Odra (Morbilli)	7
Świnka (Parotitis epidemica)	7
Różyczka (Rubella)	7
HPV (Human Papilloma Virus)	7
● Czy należy obawiać się skutków szczepień?	8
Co należy robić kiedy dziecko dostaje gorączki?	8
Kilka słów na temat miejsca wstrzyknięcia	8
Kiedy należy zwrócić się do lekarza?	8
● Bezpieczeństwo i skutki uboczne szczepień	9
Szczepienia przeciwko krztuścowi, błonicy, tężcowi, chorobie wywołanej przez Haemofilus influenzae typu B oraz chorobie Heinego-Medina	9
Szczepienia przeciwko dwoince zapalenia płuc	9
Szczepienia przeciwko zakażeniu meningokokowemu typu C	9
Szczepienia przeciwko odrze, śwince, różyczce	9
Szczepienia przeciwko krztuścowi, błonicy i tężcowi	9
Szczepienia przeciwko HPV	9
Szczepienia przeciwko chorobie Heinego-Medina, krztuścowi, błonicy i tężcowi	9
● Ogólne szczepienia dzieci na Islandii od września 2015	10

Pytania na temat szczepień

Szczepienie – co to takiego?

W leczeniu szczepionki stosuje się w celach profilaktycznych, tj. zapobieganiu poważnym chorobom. W skład szczepionki mogą wchodzić wirusy atenuowane lub bakterie. Szczepionki mogą również zawierać substancje, które znajdują się w tych wirusach lub bakteriach. Same szczepionki nie wywołują większych objawów, natomiast zwiększają poziom ogólnej odporności organizmu, tym samym zapobiegając lub zmniejszając prawdopodobieństwo zachorowań dzieci. W roku 1796 brytyjski lekarz Edward Jenner użył szczepionki przeciwko ospie. Żadna inna choroba nie dotknęła Islandczyków tak dotkliwie jak ospa. Islandczycy jako jedni z pierwszych na świecie zaczęli stosować szczepienia przeciwko ospie zgodnie z decyzją duńskiego ministra zdrowia, którą podjęto w 1802 roku. Jenner twierdził, że ospę da się wyeliminować jako chorobę dzięki szczepieniu. Jednak ten cel osiągnięto dopiero 200 lat później. Szczepień przeciwko tej poważnej chorobie zaprzestano dopiero w latach siedemdziesiątych zeszłego wieku.

Do czego używa się szczepień?

Szczepionki stosuje się w celach profilaktycznych w zapobieganiu poważnym chorobom, zwłaszcza u dzieci. Szczepionki zapobiegają również powstawaniu epidemii i zmniejszają prawdopodobieństwo występowania poważnych skutków chorób. W niektórych przypadkach możliwe jest całkowite wyeliminowanie choroby. Wiele chorób dziecięcych, takich jak odra, błonica, krztusiec i paraliż dziecięcy, występuje już nadzwyczaj rzadko. Śmiertelność dzieci na skutek tych chorób była nadal wysoka w XIX i XX wieku. Z doświadczenia wielu krajów wschodnioeuropejskich wynika, że te choroby mogą powrócić, jeśli zaniedba się regularnego szczepienia dzieci.

Jakie są zalety szczepień?

Główną zaletą szczepień jest ochrona dzieci. Ważną zaletą jest również to, że szczepione dzieci nie przekazują dalej chorób innym dzieciom. Zatem szczepienia są najlepszym zabiegiem profilaktycznym. W celu osiągnięcia najlepszych wyników należy przeprowadzać szczepienia dla jak największej liczby dzieci. Na początku XIX wieku nie poświęcali należytej uwagi szczepieniom przeciwko ospie i z tego względu w 1839 roku choroba powróciła na Islandię. Na szczęście tym razem skutki nie były równie poważne jak wcześniej. Światowa Organizacja Zdrowia podkreśla, że nie ma lepszego sposobu zwalczania chorób niż szczepienia.

W jakich przypadkach nie wolno szczepić dzieci?

Okoliczności niepozwalające na przeprowadzenie szczepień u dzieci występują nadzwyczaj rzadko. Należy skontaktować się z lekarzem lub pielęgniarką, jeśli:

- Dziecko jest chore z jakiegoś powodu lub ma gorączkę (w takich przypadkach szczepienia najczęściej przeprowadza się, kiedy dziecko powraca do zdrowia)
- U dziecka występują skutki uboczne lub inne reakcje po poprzednim szczepieniu
- Dziecko ma poważne reakcje alergiczne po spożyciu jaj (tj. spuchnięte usta i gardło, problemy z oddychaniem lub wysypka na całym ciele)
- Dziecko przyjmuje określone leki, zwłaszcza sterydy
- Dziecko choruje na poważną przewlekłą chorobę, np. niedobór odporności

Przeciwno jakim chorobom szczepi się na Islandii?

Błonica (*Diphtheria*)

Błonica jest chorobą wywoływaną przez bakterię. Najczęstszymi objawami tej choroby są bóle gardła i utrudnione połykanie. W ciężkiej postaci choroba może prowadzić do zgonu. Bakteria wytwarza substancje toksyczne, które przedostają się do krwi i powodują zmiany martwiczo-zapalne mięśnia sercowego. Antybiotyki zabijają bakterię, ale nie eliminuje działań substancji toksycznych. Dlatego szczepienie jest jedynym sposobem na wyleczenie. Obecnie błonica występuje bardzo rzadko dzięki powszechnej praktyce szczepienia przeciwno tej chorobie.

Tężec (*Tetanus*)

Tężec jest chorobą wywoływaną przez bakterię, która występuje praktycznie wszędzie w przyrodzie, np. w glebie i w nawozie zwierząt domowych. Do zakażenia może łatwo dojść przez zanieczyszczenie ran. Bakteria wytwarza substancje toksyczne, które powodują skurcze mięśni, a w zaawansowanych stadiach choroba może prowadzić do zgonu. Istnieją antytoksyny, które zwalczają chorobę, natomiast najpewniejszą ochroną jest szczepienie.

Krzusiec (*Pertussis*)

Krzusiec jest chorobą wywoływaną przez bakterię, która wytwarza substancje toksyczne. Bakteria jest bardzo zakaźna i łatwo przenosi się drogą kropelkową. Do pierwszych objawów choroby należy katar, zapalenie spojówek i nawracające napady kaszlu, zwłaszcza w nocy. Choroba jest poważna i długotrwała, a w przypadku niemowląt może być śmiertelnie niebezpieczna. Antybiotyki są mało skuteczne, chyba że zostaną zastosowane we wczesnym stadium choroby. Poprzez szczepienie stwarza się ochronę organizmu dziecka. Bardzo ważne jest szczepienie we

wczesnym wieku, ponieważ choroba jest najbardziej niebezpieczna dla niemowląt.

Choroba Heinego-Medina (*Polio*)

Choroba Heinego-Medina jest wywoływana przez wirus i jest przenoszona drogą fekalno-oralną, a także drogą kropelkową. Objawy mogą być słabe, choć bardzo poważne, ponieważ paraliż powodowany chorobą może prowadzić do zgonu. Nie ma leków zwalczających chorobę. Dzięki szczepieniu osiągnięto znaczne rezultaty, a chorobę jako taką udało się prawie całkowicie wyeliminować.

Choroby wywoływane przez *Haemophilus influenzae* typu B (*Hib*)

Haemophilus influenzae typu B jest bakterią, która może wywoływać poważne choroby, takie jak zapalenie opon mózgowych, zapalenie nągłośni, zapalenie płuc, posocznica i zapalenie stawów. Szczepienie przeciwno chorobom wywoływanych przez Hib daje dobre rezultaty. Od momentu rozpoczęcia szczepień na Islandii w roku 1989 nie odnotowano żadnego przypadku zapalenia opon mózgowych lub innych poważnych zachorowań. Natomiast przed wprowadzeniem szczepienia na zapalenie opon mózgowych spowodowane przez Hib cierpiało około 10 dzieci rocznie.

Dwoinka zapalenia płuc

Choroba jest wywoływana przez bakterie, które powodują poważne i niebezpieczne choroby, takie jak zapalenie opon mózgowych, posocznica, zapalenie płuc, zapalenie ucha środkowego, a także zapalenie zatok, zwłaszcza u małych dzieci. Najbardziej niebezpieczną z tych chorób jest zapalenie opon mózgowych i posocznica. Zanim wprowadzono szczepienie na Islandii około 11 dzieci rocznie miało te choroby. Poprzez szczepienie

przeciwko najbardziej niebezpiecznym formom bakterii można zapobiec powstawaniu aż 90% tych chorób. Jednocześnie szczepienie eliminuje ostre i przewlekłe zapalenia ucha środkowego, a także zapalenie płuc u małych dzieci. Zatem coroczne stosowanie antybiotyków w tej grupie wiekowej powinno zmniejszyć się o jedną czwartą, ponieważ szczepienia umożliwią zminimalizowanie rozprzestrzenienia się bakterii odpornych na antybiotyki.

Zakażenie meningokokowe typu C

Do roku 2003 na Islandii odnotowywano corocznie około 10-15 przypadków zachorowań spowodowanych zakażeniem meningokokowym typu C. Głównie były to dzieci w wieku do 6 lat, a także młodzież w wieku od 10 do 18 lat. Zakażenia były na tyle poważne, że około 10% osób zakażonych tą chorobą zmarło, a kolejne 20% zostało inwalidami. Pod koniec 2002 roku na Islandii rozpoczęto szczepienia młodzieży do 18 lat, a także niemowląt w wieku od 6 do 8 miesięcy przeciwko zakażeniu meningokokowemu typu C. Od tamtej pory nie odnotowano żadnego przypadku występowania tej choroby u osób, które poddały się szczepieniu, a wśród osób, które nie przeszły szczepienia, odnotowano znaczny spadek występowania tej choroby. Szczepienie jednak nie eliminuje innych zakażeń meningokokowych.

Odra (*Morbilli*)

Odra wywołwana jest przez bakterię łatwo przenoszoną drogą kropelkową. Objawy są różne, natomiast choroba może być na tyle niebezpieczna, że może prowadzić do zgonu. Około 10% osób zakażonych tą chorobą cierpi na zapalenie mózgu lub zapalenie płuc. Szczepienia są dobrą ochroną przed chorobami.

Świnka (*Parotitis epidemica*)

Świnka wywołwana jest przez wirus i jest najczęściej mniej poważną

chorobą, jednak powoduje poważne komplikacje, z których najczęstszą jest zapalenie mózgu, a także pogorszenie słuchu i stany zapalne jąder, co może prowadzić do bezpłodności u mężczyzn. Szczepienie chroni przed tą chorobą.

Różyczka (*Rubella*)

Różyczka jest chorobą zakaźną wieku dziecięcego wywoływaną przez wirus różyczki. U kobiet w ciąży różyczka może uszkodzić nienarodzone dziecko, powodując pogorszenie słuchu, ślepotę, nieprawidłowości w rozwoju organizmu, a nawet poronienie. Poprzez powszechne szczepienie można zapobiec rozprzestrzenianiu się tej choroby, zwłaszcza u kobiet w wieku rozrodczym.

HPV (*Human Papilloma Virus*)

HPV to skrót od nazwy wirusa Human Papilloma Virus, który jest powszechny wśród młodzieży i łatwo przekazywany drogą płciową. Około 80% seksualnie aktywnych osób przynajmniej raz w życiu zaraża się wirusem, który ma wiele podgatunków mogących powodować różne choroby weneryczne. W większości przypadków wirus sam znika, natomiast niektóre jego podgatunki mogą powodować trwałe zmiany przednowotworowe szyjki macicy, które w czasach mogą przeistoczyć się w raka szyjki macicy. Szczepionka przeciwko HPV jest skuteczna i dlatego należy szczepić dziewczynki przed osiągnięciem przez nie dojrzałości płciowej. Szczepionka zawiera przeciwciała zapobiegające rozwijaniu się najczęściej występujących gatunków wirusów, które mogą doprowadzić do raka szyjki macicy. Uważa się, iż szczepionka daje 70% ochrony przed tą chorobą. Tego typu szczepienie jest przeznaczone jedynie dla dziewcząt w wieku 12 lat. Z uwagi na to, że nie uzyskuje się stuprocentowej ochrony przed wirusem, zaleca się, aby dziewczęta powyżej 12 roku życia regularnie przechodziły badania przesiewowe pod kątem obecności komórek nowotworowych.

Czy należy obawiać się skutków szczepień?

Co należy robić kiedy dziecko dostaje gorączki?

Jeśli dziecko ma gorączkę, lekarze i pielęgniarki zwykle zalecają odpowiednią dla dzieci dawkę paracetamolu co 4-6 godzin w celu zmniejszenia temperatury. Jeśli gorączka nie ustępuje po jednej dobie lub jeśli pojawiają się inne objawy, należy skontaktować się z lekarzem.

Kilka słów na temat miejsca wstrzyknięcia

Czasami pojawiają się zaczerwienienia lub opuchlizny w miejscu wstrzyknięcia. Jest to zupełnie naturalne, a wszystkie ślady po pewnym czasie znikają same. W razie jakichkolwiek obaw można zwrócić się do pielęgniarki lub lekarza w przychodni.

Kiedy należy zwrócić się do lekarza?

Jeśli rodzic ma jakiegokolwiek obawy, należy koniecznie skontaktować się z pielęgniarką lub lekarzem. Jeśli dziecko ma gorączkę, nieustannie płacze lub ma drgawki, należy niezwłocznie skontaktować się z lekarzem.

Bezpieczeństwo i skutki uboczne szczepień

Szczepienia przeciwko krztuścowi, błonicy, tężcowi, chorobie wywołanej przez *Haemophilus influenzae* typu B oraz chorobie Heinego-Medina (dzieci w wieku 3, 5 i 12 miesięcy)

Skutki uboczne tych szczepionek są minimalne i generalnie znikają po dwóch, trzech dniach. Niewielka gorączka, podrażnienia i ogólne gorsze samopoczucie mogą występować po 4-6 godzinach. Tego typu skutki uboczne zwykle znikają w ciągu doby po przeprowadzeniu szczepienia. Lekka opuchlizna i zaczerwienienie mogą pojawiać się w miejscu wstrzyknięcia, a dziecko może odczuwać pewne dolegliwości przez niedługi okres. W miejscu wstrzyknięcia mogą wystąpić grudki, które jednak powoli znikają.

Szczepienia przeciwko dwoince zapalenia płuc (dzieci w wieku 3, 5 i 12 miesięcy)

Najczęstszymi skutkami ubocznymi są ból, zaczerwienienie i obrzęk w miejscu wstrzyknięcia, a także gorączka w dniu przeprowadzenia szczepienia. Poważne skutki uboczne nie są znane.

Szczepienia przeciwko zakażeniu meningokokowemu typu C (dzieci w wieku 6 i 8 miesięcy)

Skutki uboczne są nieznaczne. W miejscu wstrzyknięcia mogą występować ból, zaczerwienienie i obrzęk, a dziecko może mieć gorączkę.

Szczepienia przeciwko odrze, śwince, różyczce (dzieci w wieku 18 miesięcy i 12 lat)

Generalnie skutki uboczne są nieznaczne. Gorączka i wysypka mogą wystąpić po 5-12 dniach po szczepieniu u zaledwie 10% dzieci.

Chwilowe zaczerwienienie, lekki ból i obrzęk w miejscu wstrzyknięcia występują u zaledwie 10% dzieci i znikają po kilku dniach.

Szczepienia przeciwko krztuścowi, błonicy i tężcowi (dzieci w wieku 4 lat)

Skutki uboczne tych szczepionek są minimalne. Niewielka gorączka, podrażnienia i ogólne gorsze samopoczucie mogą występować po 4-6 godzinach. Zwykle tego typu skutki uboczne znikają w ciągu doby po przeprowadzeniu szczepienia. Zaczerwienienie i obrzęk mogą występować w miejscu wstrzyknięcia. Dzieci mogą odczuwać dolegliwości przez krótki okres. W miejscu wstrzyknięcia mogą wystąpić grudki, które jednak powoli znikają.

Szczepienia przeciwko HPV (dziewczynki w wieku 12 lat)

Najczęstszymi skutkami ubocznymi są ból, zaczerwienienie, podrażnienie skóry i obrzęk w miejscu wstrzyknięcia, które szybko znikają. Tak jak w przypadku innych szczepień, tutaj skutki uboczne są nieznaczne i występują bardzo rzadko. Zdarzają się jednak przypadki omdleń podczas szczepień, natomiast nie jest to spowodowane samą szczepionką.

Szczepienia przeciwko chorobie Heinego-Medina, krztuścowi, błonicy i tężcowi (dzieci w wieku 14 lat, w jednym zastrzyku)

Skutki uboczne są rzadkie. Ból, zaczerwienienie, podrażnienie skóry i obrzęk mogą występować w miejscu wstrzyknięcia w ciągu 48 godzin po przeprowadzeniu szczepienia i trwać przez 1 lub 2 dni.

Ogólne szczepienia dzieci na Islandii od września 2015

Wiek:	Szczepienia przeciwko:
3 miesiące	Krztusiec, błonica, tężec, haemofilus influenzae typu B oraz choroba Heinego-Medina w jednym zastrzyku Dwoinka zapalenia płuc w innym zastrzyku
5 miesięcy	Krztusiec, błonica, tężec, haemofilus influenzae B oraz choroba Heinego-Medina w jednym zastrzyku Dwoinka zapalenia płuc w innym zastrzyku
6 miesięcy	Zakażenie meningokokowe typu C
8 miesięcy	Zakażenie meningokokowe typu C
12 miesięcy	Krztusiec, błonica, tężec, haemofilus influenzae typu B oraz choroba Heinego-Medina w jednym zastrzyku Dwoinka zapalenia płuc w innym zastrzyku
18 miesięcy	Odra, świnka i różyczka w jednym zastrzyku
4 lata	Krztusiec, błonica i tężec w jednym zastrzyku
12 lat	Odra, świnka oraz różyczka w jednym zastrzyku, natomiast tylko dla dziewczynek HPV w drugim zastrzyku.
14 lat	Krztusiec, błonica, tężec i choroba Heinego-Medina w jednym zastrzyku

Podstawowe szczepienie przeciwko krztuścowi, błonicy, tężcowi, haemofilus influenzae typu B, chorobie Heinego-Medina, a także dwoince zapalenia płuc (dwa oddzielne zastrzyki) składa się z dwóch szczepień podawanych dzieciom w wieku od 3 do 5 miesięcy. Kiedy dziecko ma 6 i 8 miesięcy, jest szczepione przeciwko zakażeniu meningokokowemu typu C. W celu wzmocnienia odporności dziecka przeprowadza się ponowne szczepienie dziecka w wieku 12 miesięcy przeciwko krztuścowi, błonicy, tężcowi, haemofilus influenzae typu B, chorobie Heinego-Medina, a także dwoince zapalenia płuc (w dwóch oddzielnych zastrzykach). Dziecko w wieku 4 i 14 lat jest ponownie szczepione przeciwko krztuścowi, tężcowi i chorobie Heinego-Medina. Szczepienie HPV przeznaczone jest tylko dla dziewczynek w 12 lat. Szczepienie to wykonuje się dwukrotnie, w odstępie conajmniej 6 miesięcy. W celu zapewnienia jak najlepszej ochrony, ważnym jest wykonanie tych dwóch szczepień. Zaleca się zapewnienie najlepszej ochrony przeciwko błonicy, tężcowi i chorobie Heinego-Medina poprzez ponowne szczepienia co 10 lat, przynajmniej w przypadku podróży do krajów, w których poszczególne choroby są endemiczne.

Dzieci w wieku 18 miesięcy, a później w wieku 12 lat, są szczepione przeciwko odrze, śwince i różyczce. Osoby te powinny zatem otrzymać ochronę na całe życie przed tymi chorobami.

Lekarz epidemiolog

Więcej informacji na temat szczepień dzieci można uzyskać na stronie internetowej Krajowej Izby Lekarskiej (www.landlaeknir.is), a także w przychodniach lekarskich.

